

Заставський Олег Миронович

Університет «КРОК»

Заставский Олег Миронович

Университет «КРОК»

Zastavsky Oleg

KROK University

**ОРГАНИ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ УНІФІКАЦІЮ НОРМ
МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА, ЇХ РОЛЬ У
ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ**

***Анотація.** У статті розглядається сутність та проблеми уніфікації норм міжнародного приватного права, складність сприйняття та тлумачення одного і того ж правила, через невідповідність рівня розвитку, культурних та ідеологічних цінностей держав, що беруть участь в процесі. Відзначено той аспект, що створення однакових правових норм на міжнародному рівні не завжди може забезпечувати їх ефективну реалізацію в національній правовій системі. Також у статті йде мова про органи, що здійснюють процес уніфікації норм міжнародного приватного права та, зокрема, Гаазької конференції з міжнародного приватного права, яка має визначальне значення для інтернаціоналізації правового регулювання; показана їх роль у законодавстві України. Розкриті питання, які регулюються у законодавстві України в сферах міжнародного приватного права.*

***Ключові слова:** міжнародне приватне право, уніфікація, уніфікація міжнародного приватного права, міжнародні організації, єдині правові норми.*

Аннотация. В статье рассматривается сущность и проблемы унификации норм международного частного права, сложность восприятия и толкования одного и того же правила, из-за несоответствия уровня развития, культурных и идеологических ценностей государств, участвующих в процессе. Отмечен тот аспект, что создание одинаковых правовых норм на международном уровне не всегда может обеспечивать их эффективную реализацию в национальной правовой системе. Также в статье говорится об органах, осуществляющих процесс унификации норм международного частного права и, в частности, Гаагской конференции по международному частному праву, которая имеет определяющее значение для интернационализации правового регулирования; показана их роль в законодательстве Украины. Раскрыты вопросы, которые регулируются в законодательстве Украины в сферах международного частного права.

Ключевые слова: международное частное право, унификация, унификация международного частного права, международные организации, единые правовые нормы.

Summary. The article deals with the essence and problems of unification of the norms of international private law, the complexity of perception and interpretation of the same rule, due to inconsistency of the level of development, cultural and ideological values of the participating countries. It is noted that the creation of uniform legal rules at the international level can not always ensure their effective implementation in the national legal system. Also, the article deals with bodies that implement the process of unification of the norms of private international law and, in particular, the Hague Conference on Private International Law, which is crucial for the internationalization of legal regulation; their role in the legislation of Ukraine is shown. Issues that are regulated in the legislation of Ukraine in the areas of private international law are discussed.

Key words: international private law, unification, unification of international private law, international organizations, unified legal norms.

Постановка проблеми. Україна, знаходячись у процесі інтеграції до європейського суспільства стикається з проблемою приведення національного законодавства до стандартів провідних світових країн шляхом його вдосконалення відповідно до міжнародних норм. Сучасне суспільство має потребу в правових засобах, за допомогою яких можна гарантувати і ефективно захищати права особистості незалежно від її громадянства, території, на якій вона знаходиться і здійснює діяльність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми уніфікації міжнародного приватного права досліджувалися в працях вітчизняних і зарубіжних вчених. Загальнотеоретичні питання уніфікації міжнародного приватного права відображені в працях радянських, російських та вітчизняних учених Б.М. Ашавського, М.М. Богуславського, В.Н. Денисова, В.П. Звєкова, М.І. Козюбри та інших. Питанням уніфікації норм у сфері міжнародного приватного права присвячені праці іноземних правників, а саме Є. Цітельмана, М. Блезі, Р. Бранда, Х.К. Сігмана, Д. Фюллеманна, Х. Шака, П. Шльоссера, А. Шульц та інших

Мета статті полягає у теоретичному дослідженні процесу уніфікації норм міжнародного приватного права та органів, якій цей процес здійснюють.

Основні результати дослідження. Міжнародне приватне право – це самостійна галузь прав, сукупність правових норм, що регулюють невідносини, приватноправові відносини з «іноземним елементом». Традиційно до приватноправових галузей відносять цивільне право, сімейне право, авторське право, житлове право, трудове право, цивільне процесуальне право [3].

В. В. Шайгарданова відмічає, що розроблення єдиних правових норм дає змогу після ухвалення їх заінтересованими державами-членами замінити різнопорядкові положення національного права і тим самим усунути необхідність використання колізійно-правового методу [4].

Уніфікація являє собою процес, спрямований на створення однакових норм права. Найбільш гостро питання про необхідність уніфікації стоїть в сфері колізійно-правового регулювання, оскільки наявність іноземного елемента у правовідносинах одночасно зачіпає правове поле кількох держав.

Реалізація інтернаціоналізації через уніфікацію правових норм виражається в збільшенні ролі і посилення впливу уніфікаційного міжнародного договірного права. Уніфікація в рамках інтернаціоналізації проявляється як на міжнародному, так і на національному рівнях із застосуванням міжнародно-правових та внутрішньодержавних форм і механізмів.

Як приклад застосування зазначених механізмів на практиці, можна назвати, зокрема, розробку і впровадження в локальне законодавство положень декларацій і рекомендацій МОТ. При цьому відбувається фактична імплементація названих принципів і норм, яка протікає, або по шляху дослівного включення принципів і норм міжнародного права в національне законодавство, або по шляху включення частин іноземних правових систем і ефективних правових конструкцій інших держав в національне право [1].

В іноземній літературі також широко досліджується процес уніфікації, її сутність і роль в правовому регулюванні транскордонних правовідносин в рамках інтернаціоналізації, а також її співвідношення з процесом гармонізації.

Частина дослідників розглядає уніфікацію як елемент універсальної взаємодії держав на міжнародному рівні (К. Бергер, Р. Давід, Х. Котц, М. Матеуччі, Б. Нольде, К. Шміттгофф). Інші підкреслюють значимість уніфікації, як регіонального правового інструменту. Такий підхід зустрічається, зокрема, в працях А. Боджіано, К. Імхооса, К. Мбайе, П. Мейєра. Ряд робіт присвячений значенню міжнародних організацій для процесу уніфікації (Л. Ліпштейн, А. Хольцман).

Узагальнений аналіз літератури дозволяє зробити висновок, що уніфікацію права в основному розглядають або як правотворчий процес, або

як процес узгодження і застосування в різних правопорядках однакового правового регулювання.

В іноземній літературі названа концепція знайшла відображення в роботі Майкла Йоахима Бонелло, за словами якого, міжнародна уніфікація права охоплює всі спроби, спрямовані на подолання колізій між безліччю національних правопорядків шляхом розробки єдиної системи норм, яка повинна замінити існуючі національні закони в регулюванні конкретних правовідносин [6].

Такої ж позиції дотримується і Вальтер Камба, позначаючи, що міжнародна уніфікація є процесом створення норм, спрямованих на зміну конфліктуючих правопорядків, або норм, що забезпечують однакове правове регулювання [7].

Порівняння наведених позицій підводить до того, що переважає розуміння уніфікації як певного виду наддержавної правотворчості. Даний висновок обґрунтовується тим, що внаслідок будь-якої уніфікаційної діяльності, як правило, з'являються нові правові норми. При цьому, в доктрині позначається проблема реалізації таких норм на практиці.

Так, на думку К. Сакко, в більшості випадків складності на шляху уніфікації виникають не протягом вироблення уніфікуючих норм, а при спробах їх однакової реалізації в національному законодавстві. А. Розетт також звертає увагу на те, що створення однакових правових норм на міжнародному рівні не завжди може забезпечувати їх ефективну реалізацію в національній правовій системі. Як пише Др. Родерік Мандей, незважаючи на головне завдання міжнародних угод, які, на його думку, є основним джерелом міждержавної уніфікації, в створенні однакового правового регулювання, однакове застосування уніфікаційних норм не гарантоване. Автор підкреслює неминучість різного тлумачення і застосування норм на практиці з урахуванням місцевих особливостей кожної держави. У зв'язку з цим справедливою видається думка Дж. Голдрінг, відповідно до якої уніфікацією може визнаватися процес, спрямований не тільки на створення

одностайного правового регулювання, а й на отримання в результаті такого регулювання однакового результату. З цією точкою зору важко не погодитися, адже поки існує різне сприйняття одного і того ж правила, через невідповідність рівня розвитку, культурних та ідеологічних цінностей держав, що беруть участь в процесі неможливо забезпечити одноманітність його тлумачення [5].

Отже, головну підготовчу роботу по уніфікації норм міжнародного приватного права здійснюють під егідою спеціалізованих установ ООН:

- 1) Гаазька конференція з міжнародного приватного права, якою створено близько 35 конвенцій.
- 2) Міжнародний інститут з уніфікації приватного права, завдяки яким розроблено створено Конвенцію про однаковий закон міжнародної купівлі – продажу товарів, Міжнародний туристичний контракт, Конвенція про міжнародний факторинг.
- 3) Комісія ООН з права міжнародної торгівлі, яка розробила Віденську конвенцію ООН про міжнародну купівлю – продаж товарів.
- 4) Спеціалізовані установи ООН, Міжнародна морська організація, Всесвітня організація інтелектуальної власності і інші [2].

В Україні міжнародні правові норми відображені у Законі «Про міжнародне приватне право», на підставі якого були внесені зміни в інші нормативні акти – в Цивільний процесуальний кодекс України, Сімейний кодекс України, Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» та в Закон України «Про заставу» [3].

Ці документи регулюють такі питання, як: міжнародне співробітництво судових і адміністративних органів з питань правової допомоги, колізійне право щодо договорів, зобов'язань, що виникають внаслідок заподіяння шкоди, аліментних зобов'язань, правового статусу та захисту дітей, правовідносин між подружжям, заповітів та нерухомості або довірчої власності; юрисдикції і визнання та виконання іноземних судових рішень.

Висновки та пропозиції. Можемо зробити висновок про те, що уніфікація являє собою процес, спрямований на створення однакових норм права. Дослідники сходяться на думці, що уніфікація норм не завжди може забезпечувати їх ефективну реалізацію в національній правовій системі. Головну роботу по уніфікації норм міжнародного приватного права здійснюють під егідою спеціалізованих установ ООН. Процес розвитку міжнародного приватного права в Україні відображено у відповідних законах та нормативних актах, які регулюють ряд важливих питань.

Література

1. Васечко Л. О. Взаємозв'язок національного і міжнародного права: сучасний погляд / Л. О. Васечко // Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2010. – №1. – С. 34–38.
2. Грамацький Е. М. Актуальні проблеми міжнародного приватного права у світлі гармонізаційних процесів в Європі / Е. М. Грамацький // Часопис Київського університету права. – 2010. – №3. – С. 126–129.
3. Міжнародне приватне право. навч. посіб. / За ред. С. Г. Кузьменка. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 316 с.
4. Шайгарданова В. В. Уніфікація норм міжнародного права / В. В. Шайгарданова // Часопис Київського університету права. – 2013. – №2. – С. 403–408.
5. Юніна М. П. Щодо визначення понять уніфікації та гармонізації права / М. П. Юніна // Митна справа. – 2011. – №1 (73). – Ч. 2. – С. 522–525.
6. Bonell M. J. Unificazione Internazionale del Diritto, Enciclopedia del Diritto / M. J. Bonell. – Giuffrè, 1992. – 720 p.
7. Kamba W. J. Comparative Law : a Theoretical Framework / W. J. Kamba. – ICLQ, 1974. – 501 p.